

Štátna školská inšpekcia

Hodnotenie žiakov na strednej škole

ŠIC Banská Bystrica

Obsah

- **Hodnotenie**
- **Zásady humanisticky orientovaného hodnotenia**
- **Sumatívne a formatívne hodnotenie**
- **Klasifikácia a ďalšie možnosti hodnotenia**
- **Faktory negatívne vplývajúce na hodnotenie**
- **Postoj učiteľov k hodnoteniu**
- **Najčastejšie chyby v hodnotení**
- **Odporúčania pri hodnotení**
- **Zdroje**

Hodnotenie

proces, ktorým sa hodnotí určitá činnosť, jav, situácia, konanie a správanie žiaka **pomocou verbálnych a neverbálnych prostriedkov;**

široká oblasť **krátkodobých a dlhodobých aktivít učiteľa**, ako sú napr. preverovanie skúšanie, kontrola, posudzovanie, klasifikácia žiakov;

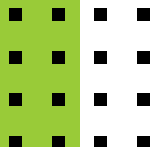
jedna z najdôležitejších a najnáročnejších etáp v.-v. procesu, **môže byť motivačná, ale i zdrojom napätia a frustrácie;**

pojmy „**hodnotenie**“ a „**klasifikácia**“ sa v praxi často stotožňujú, ale **nie sú ekvivalentné:**

- ✓ **hodnotenie je širší pojem** a zahŕňa aj klasifikáciu,
- ✓ klasifikácia je jedným, nie jediným výsledkom procesu hodnotenia

Hodnotenie zasahuje do **oblasti prežívania**

- umožňuje žiakovi **regulovať svoje činnosti**, pričom záujem učiteľa o žiaka tvorí základ pozitívnej regulácie;
- umožňuje učiteľovi i žiakovi **hľadať efektívne postupy** v procese výchovy a vzdelávania a ako zlepšiť výkon, vedie k poznaniu toho, čo žiak vie a čo ešte nevie;
- spoluvytvára jeho sebaobraz a tým **ovplyvňuje** aj jeho ďalšiu **školskú úspešnosť**, či formovanie niektorých vlastností jeho osobnosti;
- hodnotenie **musí** všestranne **podporovať túžbu po poznaní** ako celoživotný postoj človeka, čo by malo byť hlavným výsledkom školského vzdelávania.

Hodnotenie zasahuje do **oblasti prežívania**

- realizovať **bezprostredne po** hodnotenom **výkone**;
- **umožniť** žiakom **dosiahnuť úspech**, preferovať pozitívne hodnotenie nad negatívnym;
- pozitívne hodnotenie umocňuje jeho verejná forma, negatívne je efektívnejšie v súkromnejšej atmosfére;
- využívať **variabilné metódy** hodnotenia.

„Koľkými rôznymi spôsobmi vieš žiaka ohodnotiť, toľkokrát si učiteľ.“
(V. Burjan)

Humanisticky orientované hodnotenie

individuálny prístup v hodnotení žiaka

(posudzovať výkony žiaka podľa jeho vlastných možností a schopností, nie porovnávaním s ostatnými)

kompletnosť hodnotenia

(posudzovanie nielen kognitívnej, ale aj na emocionálnej, sociálnej, mravnej, vôľovej stránky žiaka)

pozitívna orientácia hodnotenia

(najprv pochváliť úspech, potom hodnotiť negatívne výsledky, ale s povzbudivým postojom a prejavom dôvery)

smerovať k sebahodnoteniu –

(sebahodnotenie vlastných vedomostí, celkovej učebnej práce, ale aj vlastného správania, vzťahu k spolužiakom)

otvorenosť hodnotenia

(zmena hodnotenia po zmene podmienok počas procesu učenia, predchádzanie triedenia, resp. „škatuľkovania“ žiakov)

sústavnosť a variabilnosť

(používanie najrôznejších hodnotiacich postupov)

Sumatívne hodnotenie

Formatívne hodnotenie

najčastejšie používané synonymá:
finálne, konečné hodnotenie

najčastejšie používané synonymá: **korektívne, spätoväzbové, pracovné** hodnotenie

cieľom je **určenie výsledkov** učenia sa žiakov

zmyslom je **diagnostikovať a eliminovať nedostatky**

zväčša sa **spája s klasifikáciou**

nie je spojené s klasifikáciou

Klasifikácia a ďalšie spôsoby hodnotenia

V zmysle **Metodického pokynu č. 21/2011** na hodnotenie a klasifikáciu sa prospech žiaka SŠ v jednotlivých vyučovacích predmetoch **klasifikuje** týmito **stupňami**: **1** – výborný, **2** – chválitebný, **3** – dobrý, **4** – dostatočný a **5** – nedostatočný.

Alternatívne /doplnkové spôsoby hodnotenia ako podklad pre klasifikáciu:

slovné hodnotenie

bodové/ percentuálne hodnotenie

portfólio

sebahodnotenie

rovesnícke hodnotenie

iné alternatívne metódy

Známky (klasifikačné stupne)

- ❖ funkčné a komfortné pre učiteľa – najmä pri veľkom počte žiakov;
- ❖ ľahká evidovateľnosť;
- ❖ zrozumiteľný spôsob komunikácie o výkone žiaka vo vzťahu U – Ž – R;
- ❖ zo strany štátu /školského systému ľahko využiteľné pri prijímacích skúškach, vzájomnom porovnávaní škôl;
- ❖ plní najmä **informatívnu a komparatívnu funkciu** hodnotenia.

- ❖ neumožňuje komplexnosť hodnotenia;
- ❖ brzdí individuálny prístup v hodnotení tým, že navodzuje porovnávanie výkonov žiakov;
- ❖ napomáha tendencii zatriedovania žiakov;
- ❖ sťažuje možnosť hodnotenia podľa osobného tempa;
- ❖ deformujúco ovplyvňuje sebahodnotenie žiakov;
- ❖ nevyjadruje pokrok v učení ani nedostatky;
- ❖ slabá motivačná funkcia, často stresujúci faktor.

Reakcia učiteľa na nevýhody známok:

- ❖ **rozširuje škálu známok** pomocou hodnotiacich symbolov: plusy, mínusy, hviezdičky, čierne a červené body a pod;
- ❖ **prepája známky** s ďalšími spôsobmi hodnotenia.

Žiaci musia známke rozumieť!

Slovné hodnotenie

Umožňuje:

- ❖ vyjadrovať pokrok v učení, nárast výkonnosti a celkovej úspešnosti žiaka;
- ❖ vystihnúť individuálne zvláštnosti žiakov, označiť príčiny neúspechu a ponúknuť perspektívu riešenia;
- ❖ zohľadniť vzťah k predmetu, samostatnosť a tvorivosť žiaka;
- ❖ zohľadniť prípravu žiaka na štúdium, jeho individuálne a sociálne správanie, iné aspekty vplývajúce na kvalitu jeho učenia sa;
- ❖ plní najmä **motivačnú a korekčnú funkciu** hodnotenia.

- ❖ môže aj ubližovať - treba sa pri ňom vyvarovať sarkazmu, odsudzovaniu, irónii, posmechu a ponižovaniu, hodnotiť dielo, nie osobu;
- ❖ náročné pre učiteľa – riziko nepresného, frázovitého, formálneho hodnotenia;
- ❖ rodičia nie vždy rozumejú hodnotiacim výrokom.

Bodové/percentuálne hodnotenie

závisí od **dohody pedagógov** jednotlivých škôl, prípadne metodických orgánov škôl;

pravidlá sú stanovené **v dokumentácii školy**: smerniciach, kritériách hodnotenia predmetov, ŠkVP a pod.;

škola si podľa uváženia zvolí škálu, vzorce a ďalšie parametre bodov/percent, spôsoby ich získavania;

získané body/percentá sa musia **transformovať na známku** v zmysle príslušného metodického pokynu;

Riziko: nižšia miera zrozumiteľnosti najmä pre rodičov/ZZ

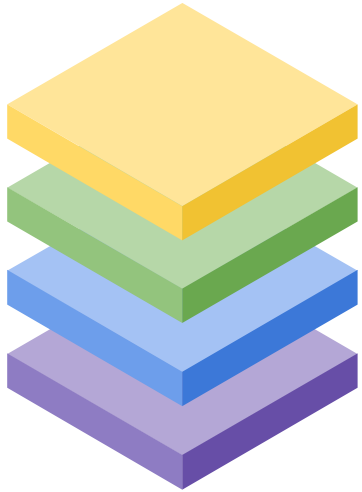
Portfólio

jedným z moderných prostriedkov autentického hodnotenia, **spája formatívne a sumatívne hodnotenie**;

zisťovanie vedomostí a schopností v situáciách, ktoré sú blízke realite, v ktorej vznikajú nové hodnoty, ako sú výtvarné diela, rôzne výstavy, projekty, výskumy, články do školského časopisu, poviedky a pod.;

kolekcia alebo prehľadná „mapa“ žiakovej práce; usporiadaný súbor žiakových prác za určitú dobu vyučovania, ktorý poskytuje rôzne informácie o tom, ako sa žiak učí, ako uvažuje, vyrába rôzne predmety, t. j. o jeho skúsenostiach a pracovných výsledkoch, o jeho vývoji a pokroku;

môže mať aj charakter knihy alebo denníka a jeho **súčasťou môžu byť tiež záznamy učiteľov/ iných relevantných osôb**, čo znamená, že portfólio neobsahuje iba práce žiaka, ale rovnako aj komentáre iných;

obsah portfólia - vopred určený v kritériách hodnotenia predmetu;

možnosť využiť **digitálnu formu portfólia** – napr. pri cudzích jazykoch európske jazykové portfólio (<http://elp.ecml.at/>).

 Riziko: formalizmus, len katalóg prác/písomiek bez ďalšej analýzy, ktorý nepodnecuje k zlepšeniu.

Sebahodnotenie

hlavným zmyslom výchovy a vzdelávania: **sebarozvoj žiaka;**

hlavným zmyslom hodnotenia: **aby sa žiak naučil hodnotiť sám seba;**

žiak nie je len „objektom“ hodnotenia, ale hlavne **jeho aktívnym subjektom;**

v hodnotiacom procese žiaka učíme **posudzovať vlastné sily a schopnosti**, jeho **porovnávanie najmä s ním samým v čase** a nie s ostatnými deťmi alebo s jednotne stanovenou normou.

Žiaka na konci vyučovacej hodiny/ realizovanej aktivity vedieme k odpovediam na otázky ako napr.:

Čo sme robili?

Prečo sme to robili?

Čo som sa dnes naučil? Ako to môžem použiť?

Aké otázky stále mám o téme? Čomu som nerozumel?

Ako veľmi som počúval nápady iných v skupine a prispel svojim činom?

Riziko: príliš všeobecné hodnotenie žiakov („dobré, zaujímavé“), prípadne hodnotenie vyučovacej hodiny ako takej, nie ich vlastného výkonu/ progresu

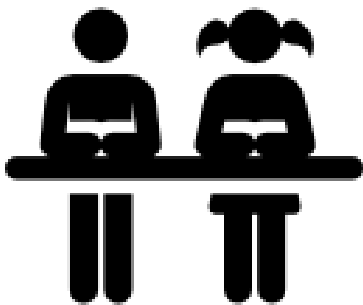
Rovesnícke hodnotenie

prispieva k aktivizácii žiakov, včleňuje ich do v.-v. procesu ako subjekty, nielen objekty hodnotenia;

v atmosfére dôvery (napr. pri vzájomnom hodnotení vo dvojiciach) **odbúrava stres** z negatívneho hodnotiaceho výroku učiteľa;

žiakov **učí sledovať prácu iných** („strážit“ konkurenčné prostredie);

potrebné uplatňovať **zásady humanistického formatívneho hodnotenia**;

zvyšuje mieru tolerancie – žiaci sa učia:

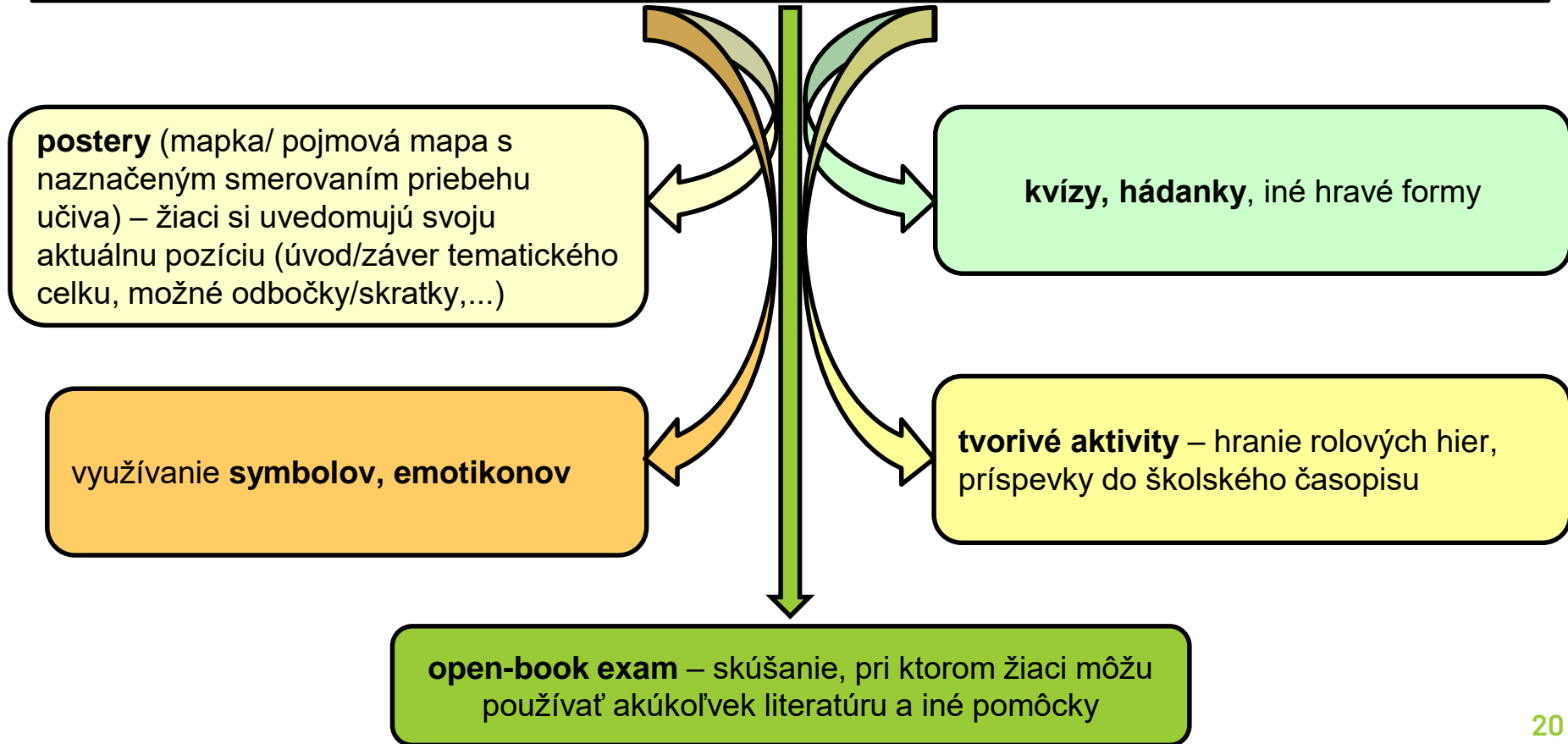
vnímať konštruktívnu kritiku od rovesníkov;

dávať objektívnu spätnú väzbu/radu rovesníkovi bez ohľadu na vzájomné personálne vzťahy.

Riziko: Citlivá oblasť – môže narušiť vzťahy v kolektíve, je potrebné predchádzať nevhodným (útočným, zosmiešňujúcim, znevažujúcim) hodnotiacim komentárom napr. trvaním na vopred stanovených pravidlách hodnotenia, špecifikovaním hodnotiacich otázok orientovaných na kvalitu výkonov, a pod.

Iné alternatívne formy hodnotenia

Faktory negatívne vplyvajúce na hodnotenie

učitelia nevedia/necítia potrebu používať alebo **nemajú dostatok nástrojov** na meranie postojov žiakov, ich hodnotový systém, rozvoj ich schopností

orientácia skúšania na nižšie úrovne učenia – **pamäťové učenie**

výrazne prevažuje **hodnotenie podľa noriem**

Stres vyvolávajúca **klasifikácia** – v strese sa efektívnosť výkonu žiakov znižuje, niekedy sa i úplne zablokuje

■ **nedostatočná spätná väzba** - žiak sa dozvie len známku, bez slovného hodnotenia, slabá informačná hodnota hodnotenia

■ výrazný **dôraz na priemerný prospech** v slovenskom školstve (veľa ľudí je zameraných/ nadaných užšie)

■ **hodnotenie len výsledku**, nie vlastného procesu učenia sa

■ pri ústnom skúšaní – „**haló efekt**“ - irelevantné vplyvy na hodnotenie: prvý dojem, vzhľad žiaka, jeho správanie, temperament

Postoj učiteľov k hodnoteniu

Pri získavaní podkladov na klasifikáciu (**sumatívne hodnotenie**):

- uprednostňujú písomné skúšanie (efektívne vzhľadom k počtu žiakov, považujú ho za objektívnejšie), pri ústnom skúšaní preferujú individuálne skúšanie.
- ❖ **Priebežné (formatívne hodnotenie)** – uplatňované sporadicky, často neefektívne: (zdroj: Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v Slovenskej republike v školskom roku 2018/2019)

SOŠ

- pedagógovia **neviedli žiakov k schopnosti posudzovať kvalitu vlastnej práce** a vytvoriť si tak reálny obraz o svojich silných a slabých stránkach a úrovni vlastného učenia sa

GYM

- **ojedinele** im pedagógovia **umožnili pracovať s chybou**, čo využili na porovnávanie rôznych postupov riešenia;
- **posúdiť svoj výkon**, vlastné silné a slabé stránky a na tomto základe stavať zmenu k vyššej kvalite **nemohli až na 61 % priamych pozorovaní** a **posúdiť výsledky spolužiakov až na 71 %**. Dôsledkom boli nielen slabo rozvinuté argumentačné schopnosti pri hodnotení, ale celkovo nízka schopnosť sebareflexie a uvedomenie si možností ďalšieho rozvoja (30 %).

chyby metodologického charakteru

chyby súvisiace so špecifickými vlastnosťami učiteľovej osobnosti

chyby vyplývajúce z učiteľovej subjektívnej percepcie žiakov a následne z postojov, aké si k nim vytvára

Učiteľ sa môže dopustiť chyby, ak **nesprávne interpretuje príčiny žiakových úspechov či neúspechov**.

Dôsledky učiteľovej interpretácie sa viac či menej premietajú do nasledujúceho výkonu žiaka, jeho výkonovej motivácie, môžu ovplyvniť sebahodnotenie žiaka.

chyby metodologického charakteru

učiteľ hodnotí výkon žiakov bez poznania príčin, podmienok a súvislostí;

učiteľ nerešpektuje skutočnosť, že žiakov výkon sa mení, hodnotí žiaka na základe jednorazového momentálneho stavu;

nerešpektuje teóriu diferenciacie, t. j. hodnotí žiakov bez ohľadu na ich rozdiely, rozdiely v podmienkach učenia a pod.;

nemá jasne formulované hodnotiace kritériá, nevie presne čo bude hodnotiť, aký výkon má žiak dosiahnuť – hodnotí podľa dojmu, ktorý na neho výkon žiaka urobil.

chyby súvisiace so špecifickými vlastnosťami učiteľovej osobnosti

nadhodnocovanie učiteľa, sklon k miernejšiemu hodnoteniu žiaka;

sklon k prísnosti, opak benevolentného prístupu;

hľadanie pri hodnotení zlatej strednej cesty, tendencia k priemernosti;

tzv. čierno-biele videnie žiaka, pozitívne prvky sú hodnotené ako výrazne pozitívne a negatívne ako výrazne negatívne;

hodnotenie žiaka pod vplyvom vlastných problémov – náladovosť učiteľa;

neschopnosť empatie, učiteľ hodnotí situáciu z pohľadu dospelého človeka;

chyby vyplývajúce z učiteľovej subjektívnej percepcie žiakov a následne z postojov, aké si k nim vytvára

rôzne preferenčné postoje učiteľov k žiakom (k niektorým výrazne pozitívne, k niektorým negatívne, príp. ignorovanie);

schematické typizovanie žiakov:

vzniká snahou učiteľov hodnotiť žiakov podľa určitých schém:

1. usilovní, pracovití, výborní žiaci, ktorí spolupracujú s učiteľom;
2. žiaci, ktorých učiteľ považuje za schopných, nadaných, ale nie sú spoľahliví, nepracujú systematicky;
3. milí, snaživí žiaci, ktorí sú málo schopní, dosahujú zlé študijné výsledky;
4. problémoví, konfliktní žiaci, učiteľ sa domnieva, že nepatria do jeho triedy a pod.

opiera sa o dojmy a pocity učiteľa, neberie do úvahy individualitu žiaka.

Odporúčania pri hodnotení

premýšľať a stanoviť detailné kritériá a variabilné spôsoby hodnotenia, oboznámiť s nimi žiakov a dôsledne ich dodržiavať;

dávať žiakom adresnú, komplexnú a konštruktívnu spätnú väzbu, optimálne kombinovať pochvaly i kritiku;

oceňovať i proces učenia sa, nielen finálny výkon, hodnotením posilňovať pozitívnu motiváciu;

Dôsledne pracovať s chybou, ktorú žiak urobí, napr.:

rozložiť zadanú úlohu na niekoľko čiastočných, jednoduchších;

poskytnúť žiakovi návod, akým iným spôsobom by mohol dospieť k správnejmu riešeniu;

vyvolať diskusiu o chybe, prebrať so žiakmi typickú chybu a spoločne s nimi vyvodiť postupy, ako ju opraviť;

rešpektovať osobnosť a individuálne rozdiely žiakov, rovnako žiadať aj ich vzájomný rešpekt.

Zdroje

- GONDOVÁ, Mária. 2000. Hodnotenie ako základná kategória pedagogickej diagnostiky - s aplikáciou na školskú prax. In: *Pedagogická orientace*, č. 3, 2000, s. 35 - 42. ISSN 1211-4669.
- KALMÁROVÁ, V. a kol. 2019. Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v Slovenskej republike v školskom roku 2018/2019. Bratislava: ŠŠI, 2019, ISBN 978-80-973259-2-3. Dostupné: https://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/velka_sprava/sprava_18_19.pdf
- KICOVÁ, Katarína. 2015. Alternatívne prístupy k pedagogickému hodnoteniu vo vyučovacom procese. In: *Edukácia*, č. 2, 2015, s. 115 – 124. ISSN: 1339-8725 Dostupné: <https://www.upjs.sk/public/media/11267/15.pdf>
- KONTÍROVÁ, S. Humanizácia školského hodnotenia očami praktikantov. In: *Pedagogická orientace*, č. 1, 2006, s. 86–99. ISSN 1211-4669.
- TOMÁŠKOVÁ, Jana. 2015. Inovatívne spôsoby hodnotenia žiakov v predmete slovenský jazyk a literatúra. 1. vydanie. Bratislava: MPC. 2015. 50 s. ISBN 978-80-565-0379-9.

[Metodický pokyn č. 21/2011 na hodnotenie a klasifikáciu žiakov stredných škôl](#)